

ne, kateri preveč pišejo. Učitelj naj od učencev po večkrat, pa prav po malem tirja; to pa, kar tirja, naj bode popolnoma. Vse, kar učenci pišejo, bode naj pravilno in lepo pisano. Vse pomote morajo se popraviti in ves spis tako dolgo prepisovati, da je čist in na vse strani dober.

Gnjilovica in vertna perst.

Ko smo govorili od kod perst in od raznih persti, navajali smo večkrat gnjilovico kot obstojen del, brez katerega ne morejo shajati nikjer, koder zemljo obdelujejo.

Sperhnjeno kamnje postane še le po nji živa rodovitna perst.

Vsa organična telesa (živalska in rastlinska) sognijejo, ko so bila odmerla. Mogočni kislec v zraku, gorkota in ulaga vzrokujе in pospešuje razpad. Ta pa prav za prav ni drugega, nego razkrojenje prvotnih zvez, iz katerih je telo, in začetek novih zvez.

Organična telesa so iz organskih in rudnih pervin. Kedar telesa gnijó, se organske snovi iz novega zvezujejo, in razpad je podoben počasnemu gorenju. Kislec v zraku zvezuje se z vodencem gnjijočih teles v vodo, z ogljencem v ogelnokislino; gnjilec v njih pa z vodencem v amonijak, kar pride pozneje na versto. Voda, ogelnokislina in amonijak z rudnimi deli bivše rastline ali živali vred je to, kar ostane po sognjitji. Pervi trije shlapé v zrak, zadnji pa ostanejo v zemlji in se ne ukončajo, niti ne pozgube, kakor sploh nobeno telo ne more priti na nič. Njegovi obstojni deli se lvernejo tje, od koder so vzeti, v zrak ali v zemljo, pa zopet rede v kratkem nove rastline in živali, in tako stopijo v večni kolobar življenja.

Taki ostanki strohnjenih teles se imenujejo z latinsko besedo humus, gnjilovica t. j. prava črna perst. V taki persti, katera pride naj več iz trohnjenega lesa, listja, trave, prevaguje ogljenec, kakor v rastlinah, njene sestave so pa razne, kar prihaja od telesnih delov, iz katerih je prišla. Hitreje ali kasneje razpada, kakor že pride s kislecem v dotiko, zgublja počasi rastlinsko snovno obliko, razpade, poslednjič še spuhiti vodeneč in gnjilec in ostane le nekaj malega persternih in solnatih delov. To se vidi najlože in naj bolj nazorno pri votlih drevesih, steržen sperstenuje, a obod je še živ in v sredi votlega drevesa ostane nekaj persti, ki po kisleem diši.

Gnjilovice je več ali manj po vsi zemlji, koder je namreč perst, žive živali in rastejo rastline, odmerjo in strohné. Posebno veliko je gnjilovice po gozdih, koder namreč stelje ne spravljajo iz gozdov. A

naš kmet jemlje gozdi gnjilovico, in jo vozi na njivo (listje, hojevina, mah i. dr.). Gnjlilovica sama na sebi je rujava ali črnkasta, zato ji pravijo tudi černica, perhka in pri ognji večidel zgorí. Na zraku razpada; jemlje veliko vlage in plinov v se, serkajè kizlogas razvija ogljenec in amonijak, poglavitno hrano rastlin. V vodi, kjer ne more zrak do nje, skisa se, in take kisline se deloma v vodi ne razkrojé. Vodo, katere se močno napije, zaderžuje; ker je tamna, solnčne žarke k sebi vabi, se tedaj rada sogreje in osušena se močno skerčuje. Z rudnimi zemskimi deli pomešana, imenuje se tudi vertna perst (Dammerde).

Z gnojem pride naj več gnjilovice v perst in tam je zelo imenitna, kar se tiče rastlinske hrane. Po nje pride rastlinam ogljenec in gnjilec; zemlja pripravlja, da serka amonijak, in zgošuje prost zrak in nekatere plinove; težko perst rahlja, peščeno pa veže in vlaži, in ker se je solnce močno prijema, ogreva in spodbuja perst. Navadna perst po njivah ima v 100 delih 3 — 6 delov gnjilovice, dobra vertna perst pa je ima po 20 in še več. Kedar je njiva mokra, se pozna že po barvi. Kjer je osem ali še več odstotkov gnjilovice, je zemlja črnorujava ali celo črna.

Posebna perst (Humusboden) je gnjilovica le tam, kjer je nje več kakor polovico v persti. To je po močvirjih in šotiščih, v katerih so rastlinski ostanki na pol strohnjeni in na mokrem zogljeni (v oglje spremenjeni). Tukaj škoduje preobilost nerazkrojene gnjilovice brez dušca in hrane. Perst je prerahla in gobasta, o suši se močno izsuši, o moči postane godlja, o zmerzlini se napihne. Gnjlilovica ne sogrije, ampak le tröhni, in žlahne trave ne morejo tam rasti; raste le bica, ostrič saš i. dr.

Taka gnjilovica se mora najprej osušiti. Da ji odpravijo kislino, smešajo jo z laporjem, s kuhanim apnom ali pepelom, katerega dobiva tako, da mah požigajo. Na taki persti rase oves, krompir in repa še precej dobro, in ako se prav glešta, se spremeni v dobro njivo.

Kako se spoznava perst.

Iz tega, kar je bilo ravno razloženo ni težko na to odgovoriti. Povzemimo vendar še enkrat ta znamenja in pridenimo še druga.

Ilovica se spozna, da nareja pri mokrem oranji špehasto brazdo, da se o suši razpoka in deževnico na verhu obderžuje. Na ošlate je volna in mastna, in ima nekak poseben duh po ilovici. Na nji raste preslica, travna ljulika, lisičji rep, bilnica, velikonočnica, bradovičnik, travniška zlatica, repinec i. dr.

Peščena perst ima ravno nasprotno lastnosti. Rada razpada, ne prijemlje se oralnega orodja, vodo hitro serka, je osorna in pusta in na